

Foredrag i Oslo Militære Samfund

mandag 19. januar 2004 kl 19.00

”Operasjon Jupiter – på vei mot en ny hærordning”

ved

Generalmajor Lars Sølvberg
Generalinspektør for Hæren

Formann; ærede forsamling!

La meg først få ønske alle et godt nytt år! Særlig de av dere jeg ikke har truffet før i år – men også dere jeg har truffet. Vi kan vanskelig få for mange gode ønsker for 2004!

Det blir et ekstra krevende år; for Forsvaret og ikke minst for Hæren. Men det er også et år med mange muligheter – ikke minst knyttet til den langtidsproposisjon som det skrives hektisk på i disse dager. Sannsynligvis sågar i dette øyeblikk.

De har tatt over stafettpinnen Myntgata 1. Før jul var det i Forsvarsstaben det ble sene kvelder – til FSJs militærfaglige utredning, MFU, forelå, 8. desember.

Jeg nærmest beordret Hærens medarbeidere til å hvile ekstra i jula. Det var nødvendig; det hadde vært en stri tørn. Og jeg ga dem en julegave. Både som en liten erkjentlighet for meget vel utført arbeid i året som gikk – og som et signal om hvor Hæren skal bevege seg i årene som kommer. Hva jeg ga dem? Nei, det var ikke en øks – som Jon Almaas i Nytt på Nytt-redaksjonen ville sagt. Ei heller Sigbjørn Johnsens forslag til ny pensjonsordning. Jeg ga dem et *verdensatlas*.

Noen vil mene det var et aldeles feil signal; det skulle selvsagt vært et *norgeskart*. Norge finnes imidlertid i verdensatlasen – jeg har sjekket. Norge er nå en gang, som min navnebror Lars Korvald påpekte, et land i verden. Enten vi liker det eller ikke. Med atlasen fulgte et utradisjonelt julekort; utformet som en *flybillett*. Utstedt på offiserer i den norske hær – gyldig for reise hvor som helst. En kreativ løsning på fjorårets julekortutfordring. Men altså noe mer:

Et signal. En indikasjon. På hvor Hæren skal og hva Hærens offiserer må belage seg på. Ikke først og fremst på innsats ute; mest av alt på operasjoner – på innsats.

I prinsippet hvor som helst – når som helst.

Allerede i fjor var vi langt kommet i omdanningen av den gamle invasjonshæren til en moderne innsatshær; en ekspedisjonsrettet hær myntet på hurtig innsats. Og grunnlaget for det vi gjorde i fjor, ble lagt allerede i årene før det. Når vi snakker om de radikale endringene som skjer i dag, og planlegges for i morgen, skal vi ikke glemme de svært dramatiske omstillingene av Hæren som ble tatt på 1990-tallet – ikke minst i 1996.

Dét er det grunnlaget vi bygger på; det er den prosessen vi nå er i ferd med å fullføre; som er i ferd med å nå sitt klimaks; sin fullbyrdelse. Mens prosessen på 90-tallet mest handlet om å bygge ned – kan vi bygge om. Det gjør vi allerede i år – hvis politiske myndigheter gir sin tilslutning til FSJs anbefalinger i MFU.

2003 var et krevende år for Hæren. 2004 er et på flere måter kritisk år. 2004 er året Hæren vil komme ned i ca. 3100 årsverk; en langt mindre hær enn vi noen gang har hatt i moderne tid. Dét er en konsekvens av forrige langtidsproposisjon, for perioden 2002–2005. Det som må oppta oss nå er den kommende, for 2004–2008. Her legges de rammer vi vil ha å holde oss til – i den periode Hærens organisering radikalt skal endres.

Den hær som anbefales gjennom MFU er vesensforskjellig fra dagens – kanskje mer enn mange har fått med seg. Vi snakker faktisk om en ny hærordning.

Ja, jeg sa *hærordning*. Et stort ord; er det kanskje for stort?

En hvilken som helst reorganisering er selvsagt ikke en hærordning. Er det vi nå foreslår så radikalt at den kan kvalifisere til betegnelsen? Jeg – og flere med meg – tør mene det. Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen vi står overfor krever nye svar – og i forhold til hvordan vi organiserer og utruker våre militære styrker. Den foreslåtte Hæren er et slikt svar.

Og det er dét Operasjon Jupiter primært har arbeidet med: Omstilling for en ny hærordning. Her er solide doser sivil organisasjonsteori og offentlig forvaltningsbyråkrati. For meg er det først og fremst militært *generalstabsarbeid*. Atskillige hærledere har gjort det vi prinsipielt sett nå gjør: Endre vår slagorden for å tilpasse oss morgendagen; de nye slag. Slik grev Moltke den eldre gjorde, gjennom å opprette den prøyssiske generalstaben. Eller kong Gustav Adolf; krigerkongen som i vesentlig grad omorganiserte den svenske hæren. Eller Christian August, som ledet Norges vellykkede kampanje mot Sverige i 1807–08. Som alle var godt forberedt; med den rette Order of Battle.

Operasjon Jupiter

Gårdagen, med dens invasjonstrusler, krevde én type hær: en stor og stabil mobiliseringshær. Morgendagen, med dens uforutsigbare og assymetriske trusler, krever en ganske annerledes hær. Det er denne Hæren vi gjennom Operasjon Jupiter er i full gang med å skape. En hær med maksimal fleksibilitet og betydelig hurtighet. En hær som krever en annen organisasjon og en annen tilnærming. Som forutsetter enn annen struktur – og et annet tenkesett.

Det er dette Operasjon Jupiter handler om på lang sikt. Men Operasjon Jupiter handler også i det korte perspektiv: Rammene som er lagt for Forsvaret, og ikke minst Hæren, er trange – også for de neste årene. Men vi må selvsagt også se på om vi ikke kan få mer ut av ressurser vi allerede har til disposisjon. Det skal være mulig å få mer stridsevne – mer effekt – også ut av de budsjetter Hæren har i dag. Det krever noen solide grep – som vi allerede har iverksatt enkelte av, er i ferd med å gjennomføre, eller har foreslått å gjøre. I regi av Operasjon Jupiter.

Det er eksempelvis gjennom Jupiter vi har etablert nye styringslinjer i Hæren – og nå gjennomfører de pålagte nedtrekk på 5–600 årsverk. Samtidig iverksettes en rekke andre strategiske initiativ i regi av denne operasjonen.

Program Jupiter er GIHs strategiske hovedgrep for raskest mulig å ta de tak som trengs. Operasjon Jupiter er en *militær operasjon*; planlagt i fjor sommer – med operasjonsordre gitt i september. Hovedmålet med operasjonen er å reposisjonere Hæren, slik at den er klar for den transformasjonen vi skal og må gjennom de nærmeste årene. Reposisjonering for transformasjon er da også tittel på og innretning av den strategi Hæren styrer etter, fra og med 2004.

Reposisjonering og transformasjon. Er det mer enn ord? Noe annet enn påfunn for å lede fokus bort fra hva det virkelig handler om: en hær som er på god vei til å forvitte? Definitivt. Reposisjoneringen er forutsetningen for å *hindre* videre forvitring – en absolutt nødvendighet for at vi fortsatt skal ha en hær verdt navnet.

Vi er godt i gang, men mye gjenstår; hos oss som hos våre allierte. Kravene fra Brussel og Myntgata er klare. Som forsvarsminister Krohn Devold var inne på i sitt årsforedrag i denne sal for to uker siden, handler den videre utvikling av Forsvaret om vesentlig mer enn en engangs snuoperasjon. Den handler og vedvarende utvikling – om transformasjon.

Statsråden pekte på nødvendigheten av en offensiv prosess som utvikler og integrerer nye konsept og doktriner; en prosess som forbedrer Forsvarets kapasiteter og organisasjon, samt dets evne til å samvirke – både nasjonalt og internasjonalt. Og statsråden pekte på et annet viktig aspekt – en forutsetning for en slik utvikling: At dette kan bare skje ved at vi endrer vårt tankesett.

Dette er nettopp hva vi legger i reposisjoneringen av Hæren – nettopp hva vi driver med for tiden: Vi må omstille oss – organisatorisk og mentalt – for å lykkes med den krevende transformasjonen: tilpassingen til en ny tid, til ny teknologi, til nye doktriner og nye operasjonskonsept.

Omstilling i Forsvaret er langt på vei blitt synonymt med *reduksjon* – med nedlegging av avdelinger og garnisoner; med nedtrekk i årsverk. Det driver vi fortsatt med. Men det er ikke nok å endre avdelingsstrukturer og rokkere på personellet. Vi trenger en ny hær – vi må skape en ny hærordning. Det er oppdraget til Operasjon Jupiter.

På torsdag var jeg i Østerdalen garnison; ett av de to kjerneområdene for Hæren i årene som kommer. Divisjonssjefen, generalmajor Kjell Grandhagen, tok da over kommandoen over garnisonen – og alle våre avdelinger, med unntak av tre. Med nye kommando- og styringslinjer fra nyttår, er divisjonssjefen også Sjef Hærens styrker – og har derved alminnelig kommando over Hærens utdannings- og innsatsavdelinger – uansett hvor i landet disse finnes.

Hærens styrker er kun en kommando- og styringslinje. Gjennom Sjef HSTY styrer jeg Hærens operative avdelinger. Dette er ikke selv en ny avdeling, men en sjef med et ledelses- og stabsapparat; med geografisk tyngdepunkt i Troms – og med elementer i Østerdalen.

Vi snakker om én hær med to komplementære kjerneområder: Midt-Troms i nord og Østerdalen i sør.

Hva så med hovedstadsområdet? Det er et tredje geografisk område jeg har fokus på – og hvor Hæren fortsatt skal være til stede. Og det ligger i de politiske kortene at Krigsskolen skal forbli i Oslo, på Linderud.

Jeg skal til Linderud i morgen. Ikke primært for å besøke Krigsskolen, men for å formalisere et annet sentralt reposisjoneringsgrep: Brigader Robert Mood ble torsdag frabeordret som kampinspektør; fra i morgen er han Sjef TRADOK. Det er tre år siden US Army etablerte sin TRADOC, som sin training and doctrine command. I morgen får Hæren sin TRADOK – som vår transformasjons- og doktrinekommando. TRADOK er den andre av de to nye styringslinjene i Hæren – og omfatter som sådan også KS. Samtidig skal TRADOK være en egen avdeling, forutsatt at Stortinget fatter en slik beslutning i juni.

TRADOK er – som navnet indikerer – en nøkkel i den forestående transformasjonen av Hæren. Den skal bli Hærens øye mot framtiden; mer et miljø enn en avdeling i tradisjonell forstand. Den skal være en think-tank; følge med i hva som skjer på relevante arenaer – militære og sivile, private og offentlige, nasjonale og internasjonale.

TRADOK skal sørge for at vi mentalt og fysisk til enhver tid har det grunnlag vi trenger for å levere det som forventes etterspurt – sikre at Hæren er i forkant, snarere enn etterkant, av den rivende utviklingen på de områder som angår oss og vårt fag. Dette navet i Hærens utviklings- og eksperimenteringsmiljø skal spille tett med de operative avdelingene. Og levere; hele tiden.

Jeg har stor tro på TRADOK som idé og institusjon. Det blir en helt avgjørende brikke i innspurten på reposisjoneringsprosessen; dernest i transformasjonsløpet. De to styringslinjene, og utviklingsmiljøet TRADOK, er et resultat av Operasjon Jupiter.

Jupiter er som nevnt ingen organisasjon – det er en operasjon. Som sådan involverer Jupiter i prinsippet hele Hæren. Den ledes i det daglige av en oberst og en oberstløytnant, Arne Skjærpe og Johannes Nytrøen – med en håndfull stabsoffiserer til disposisjon. Og en hel hær å trekke på; i tett samspill med Hærens ledergruppe og Hærstaben.

La meg her minne om at Hærstaben ikke lenger er hva den var. Da Forsvarets overkommando ble lagt ned og Forsvarsstaben etablert, 1. august i fjor, ble Hærstaben en integrert del av Forsvarsstaben. Sistnevnte teller 184 hoder; Hærstaben 23. For Hærstabens del mao. mer enn en halvering. Hærstaben er ikke lenger Hærens stab i tradisjonell forstand – med oppgave å detaljstyre Hærens avdelinger. Slik Forsvarsstaben er et strategisk ledelsesnivå i FMO, er Hærstaben et strategisk instrument for GIH og Hærens ledergruppe. Også dette er en del av reposisjoneringsprosessen av Hæren; i regi av Jupiter.

Til sommeren skal Operasjon Jupiter ha nådd sitt hovedmål; en reposisjonert hær. Prosessen fortsetter imidlertid, vesentlig i regi av TRADOK – med en glidende overgang mellom reposisjonering og transformasjon.

Hærens størrelse

2003 var svært krevende, for Forsvaret generelt og Hæren spesielt. Med strenge omstillingskrav og stor operativ aktivitet. 2004 blir et nytt travelt år. Stortingets signaler før jul var relativt klare: Vi trapper ned i Kosovo, vi fortsetter inntil videre i Irak – og vi ser et mer langsiktig perspektiv i Afghanistan. Og det ser ut til at styrker til Sudan kan bli aktuelt.

Sist uke fikk Telemark bataljon hjem sitt kompani fra Irak; kompaniet i Afghanistan står fram til sommeren. Da skal avdelingen ta fatt på oppøving og samtrening for NATO Response Force, kontingent 4 – og stå på beredskap for denne fra januar 2005. NRF 4 innebærer et nytt, viktig og krevende, oppdrag for Hæren. Telemark bataljon vil inngå i en nederlandsk brigade i det 1. tysk-nederlandse korps – 43. Gemechaniseerde Brigade – og er dermed også med på realiseringen av Regjeringens Nordsjøstrategi. De fleste eksisterende oppdrag videreføres – noen nye kommer til.

Oppdragene skal løse samme år som vi må *reduere* Hærens størrelse til et historisk lavmål. I tråd med Stortingets pålegg fra forrige langtidsplan vil Hæren allerede i mai være nede i ca. 3100 årsverk. I den utlysingsrunde som kommer nå i februar, er dette rammen vi har å forholde oss til. Det har vært en formidabel oppgave, på kort tid, å tilrettelegge for dette

nedtrekket – bl.a. med utforming av ny OPL/F. Dette har vært Jupiters hovedoppgave i det korte perspektivet.

3100 årsverk. Enhver offiser, og især enhver hæroffiser, ser at dette nærmer seg grensen for hva vi kan tåle. Hvis ikke grensen *allerede* er overskredet. Dette er ikke bare retorikk fra GIHs side.

Dette er konsekvensvurderinger vi foretar i disse dager. Resultatene kan være egnet til å slå alarm.

Vi har sett på hvilke oppdrag som ligger foran oss på kort sikt, hva som skal til for å løse dem – holdt opp mot den forestående reduksjon i Hærens størrelse på kort sikt, og en ikke ubegrunnet frykt for en alt for sårbar hær også på lengre sikt. La meg nevne bare ett eksempel: Vi skal løse et antall kjente eller forventede oppdrag dette året. Samtlige avdelinger må nødvendigvis ha sanitetspersonell med seg. Dette trekker sterkt på en begrenset ressurs. Til høsten vil vi derfor, som en følge, kun ha et dusen soldater igjen i Sanitetsbataljonen.

Hærens størrelse er et omtålelig og omstridt tema – men svært viktig. Og ganske så avgjørende for hva vil kan levere i framtiden. I MFU ligger et forslag om en hær med to brigader – men i praksis, reelt sett, bare én for innsats. Det er et dusin færre enn enkelte helst så at vi fortsatt hadde.

Det er i underkant av hva også jeg er bekvem med – selv om jeg på ingen måte ønsker meg tilbake til de 13 brigaders tid, eller for den saks skyld: De 6 brigader.

Dét ønsker verken FSJ eller GIH. Men både general Frisvold og undertegnede er tydelige på at Hæren nå er blitt for liten. Altså ikke bare er *i ferd med* å bli for liten. Den *er allerede* for liten. Og den *blir fortsatt* for liten, selv med en tallmessig økning i neste langtidsperiode, hvis anbefalingen fra MFU blir tatt til følge. Og det er dessverre et faktum at det i disse dager er de i byråkratiet som mener at Hæren fortsatt blir for stor, og i arbeidet med langtidsproposisjonen følgelig forsøker å redusere den ytterligere. Dét er alarmerende.

Hæren er for liten. Ja vel. Har vi for lite folk? Har vi lite materiell? Har vi for få avdelinger? Svaret er *ja* – på alle spørsmålene. Men tilnærmingen er feil. Heller enn å spørre om tall og volum, skal vi spørre om *effekt*.

Hæren er for *liten*. Hva har vi så for lite av? Hæren er for liten til å løse de oppdrag vi får – og som vi stilles i utsikt å skulle løse. Framfor alt har vi for liten *utholdenhet*. Utholdenhet er selvsagt helt avgjørende – og har naturlig nok ikke minst med *volum* å gjøre. Følgelig: Hvis vi har for liten utholdenhet, har vi sannsynligvis også for få soldater, for lite materiell – og vi har ikke tilstrekkelig med forband.

Ett kontrollspørsmål til: Vi har for liten *utholdenhet*. Utholdenhet for hva? Til å løse de oppdrag vi må være forberedt på å løse i kommende år. Med hurtig innsetting av relevante styrkeelementer i en eller annen konflikt, ett eller annet sted. I prinsippet hvor som helst – når som helst.

Som ansvarlig styrkeprodusent hadde jeg vært uendelig mer bekvem med en noe større struktur – med tre brigader framfor to; som i praksis altså er til for å produsere ett innsatsklart brigadeforband. Dette er en forenkling, og det blir fort skjematisk matematikk, og det er dem som bestrider modellen – i hvert fall når den anvendes på Hæren. Men på samme måte som GIL trenger 48 jagerfly for å garantere at 12 er operative til enhver tid, GIS må ha 5 fregatter for alltid å kunne ha to operative, så trenger GIH 3 brigader for garantert å kunne stille én.

I Sjø og Luft – på Hurtigruta og i Braathens – snakker man om flere besetninger – crew – for å gjennomføre operasjonene. Hæren trenger også flere besetninger – skal hjulene gå rundt, kabalene gå opp. Jeg skjønner tankegangen – og støtter i prinsippet beregningene – til både GIL og GIS. Og Thomas Archer og Jan Eirik Finseth skjønner min tilnærming. Dernest er det mitt håp at vi i fellesskap skal få også utredere og beslutningstakere til å fange den samme logikken.

Tre brigader er intet mantra. Det er praktisk fornuft. Vi trenger tre brigader primært for å kunne stille én med utholdenhet. Og for å redusere den betydelige sårbarhet vi har med færre.

Vi snakker her selvsagt om både personell og materiell. Som begge trenger hvile og service. Til service-aspektet for personellet hører bl.a. oppdatering av kompetanse. Uten den er vi heller ikke operative. Det er også begrenset hvor hyppig de samme menneskene kan delta i operasjoner, selv om villigheten er til stede. Og da har jeg ikke en gang kommet inn på en viktig dimensjon som opptar meg mye: Hærfolk skal også ha *et liv*. Det må være mulig å ha et tilnærmet normalt familieliv – også med en karriere i innsatshæren. Det må være rom for både å ha ferie og ta omsorgspermisjon – tid til å gå kurs og oppdatere og utvikle seg: faglig så vel som menneskelig. Vi kan heller ikke se bort fra at selv hærfolk kan bli syke – og slik bli satt ut av spill.

Personellet er alltid i én av tre tilstander; materiellet likeså: I utdanning; i operasjon; i restitusjon. Med de rammer som er foreslått får vi en akseptabel hær på kort sikt, men vi får alt for liten utholdenhet. Vi risikerer at gripbarheten blir sterkt redusert, og at reaksjonsevnen reduseres.

I Hærens strukturambisjon ligger én deployerbar brigade for innsats nasjonalt og internasjonalt, samt én mobiliseringsbrigade som kan nyttes bare nasjonalt.

Begge med akseptable materiellsett. Jeg står bak anbefalingene i MFU, som er resultatet av gitte rammer og en helhetlig, balansert løsning. Derfor foreslår heller ikke jeg flere enn to brigader i det perspektiv MFU dekker. Men det er min plikt som GIH å tenke lenger enn som så. Som FSJs landmilitære rådgiver må jeg derfor på lenger sikt anbefale, og arbeide for, en struktur med tre brigader. Med et slikt system vil Norge få en hær med hva jeg anser som tilstrekkelig reaksjonsevne og utholdenhet. Og vi får tre brigadeforband å sette inn ved en ekstrem situasjon på nasjonalt territorium.

Hærens gripbarhet

Hærordning er et ambisiøst begrep. Så er også de foreslåtte endringene av Hæren ambisiøse – og de favner videre enn nye styringslinjer og ny avdelingsstruktur. Vel så viktig er den beredskapen vi skal opparbeide. Innsatsbrigaden er ingen mobiliseringsbrigade. Hele brigaden skal stå på 180 dagers beredskap. En av kampbataljonene skal stå på 30 dagers beredskap; andre elementer på 10 dager eller lavere. I realiteten vil alle Hærens avdelinger stå på beredskap, og *hele* Hæren skal i prinsippet kunne deployeres. Dette vil sikre oss den nødvendige gripbarhet.

Dette stiller store krav til personellstrukturen, som foreslås vesentlig endret. I dag har vi ca. 300 vervede (grenaderer) i Hæren; de fleste i Telemark bataljon. Gjennom MFU foreslår vi tre ganger så mange: Ca. 900. Innslaget av vervede i enkeltavdelinger vil variere sterkt; fra kanskje 5 % til 70–80 % – avhengig av hvilken type beredskap avdelingen står på.

Grenaderer bli en vesentlig viktigere del av Hærens personell i årene som kommer. Men er bare én av flere kategorier soldater som inngår i innsatshæren: Selvsagt både avdelingsbefal og yrkesbefal, men også soldater inne til førstegangstjeneste – samt befal utenfor aktiv tjeneste; reserver som står på kontrakt.

FSJ har fremmet et forslag om ny befalsordning, som bl.a. innebærer disponeringsplikt til internasjonale operasjoner. Forslaget, som i seg selv vanskelig kan ha kommet som noen overraskelse, er møtt med betydelig skepsis. Det er ikke unaturlig. Men det er ikke logisk. Forslaget må ses i sammenheng med hovedinnretningen til Forsvaret, et innsatsforvar, for forsvar av norske interesser – også utenfor landet.

Spørsmålene som må stilles, er derfor: Hva er Forsvarets oppgaver? – og hva innebærer det for jobben som yrkesbefal i dette forsvaret? Er det slik at Forsvaret skal være et sikkerhetspolitisk middel som også skal brukes utenlands; ja – da innebærer det å jobbe som offiser i Forsvaret

også å delta i internasjonale operasjoner. Å ta stilling til det blir en nødvendig del av yrkesvalget; det er en del av offisersyrket!

Selvsagt har jeg stor forståelse for at en del er skeptiske – eller rett og slett er mot en slik plikt. For det må ikke stikkes under en stol at dette vil medføre økt belastning for offiseren – og ikke minst: for familien. FSJs – og GIHs – oppgave er imidlertid å stille de styrker politiske myndigheter vil sette inn. Vi må vite at vi er i stand til å stille gode, samtrente avdelinger med den kvalitet og reaksjonstid som er krevd og forventet. Vi trenger operative avdelinger for innsats – og det forutsetter at *avdelingene* deployerer så komplett som mulig.

Hurtig innsats – med høy kvalitet – kan ikke baseres utelukkende på *frivillighet*. Erfaringene viser at det ikke er godt nok. De oppgaver vi må forvente, med den bemanning vi får, gjør en beordringsplikt enda mer påkrevd. De offiserer som er yrkestilsatt etter 1999 har allerede denne plikten. Og de aksepterer den. Med de oppgaver politikerne nå gir Forsvaret, kan vi ikke vente til halvannen generasjon offiserer med beordringsplikt kommer til etter 1999. Vi er i ferd med å bygge et nytt forsvar, og kan ikke la byggverket stå trekvart ferdig. Derfor må loven endres – og den må omfatte også dem som er tilsatt før 1999. For den enkelte offiser blir dette enda et moment i forhold til vurdering av videre karriere i et forsvar som allerede er noe annet enn det mange av oss begynte i.

Men problemstillingen har også en annen side: *Flest mulig bør ut* – og færrest mulig bør være svært *lenge* ute. Selvsagt er jeg imponert over soldater som har vært ute både 50 og 60 måneder. Men jeg er ikke sikker på om vi skal ha for mange av dem. For mange soldater som har intops som selve livet er ikke nødvendigvis en ønskesituasjon – verken for Hæren eller for den enkelte.

Omvendt kan det være bra for mange å komme seg ut – fordi operativ tjeneste har en egenverdi – og flernasjonale operasjoner er kjernen i Forsvarets virksomhet. Intops skal ikke kun tenkes på som internasjonale operasjoner ute; vi har helt fra 1949 sett for oss internasjonale operasjoner ved angrep på norsk territorium – og har alle vært med og øvd på det. Og glem ikke: Vi har hatt et beordringssystem i Hæren i hele vår generasjon – for operasjoner nasjonalt. Med andre oppgaver for Forsvaret i vår tid, er den eneste logiske utvikling at beordring gjelder ethvert oppdrag – uavhengig av geografi.

Hærens innhold

Vi skal stille en internasjonalt deployerbar, mekaniserte brigade. Hvilke kapasiteter ligger i den nye Hæren; i brigaden – og utenfor? Hva skal den nye hærordningen kunne stille av kapasiteter? Brigaden er et *system av systemer*, en komplett landmilitær kapasitet. Det vil i praksis primært være brigadens subsystemer, eller elementer fra disse, som etterspørres og deployeres.

Manøver-elementene i brigaden er tre mekaniserte kampbataljoner; *Combined Arms Team*. Disse vil være grunnoppsatt med Leopard 2 og CV 90, men vil også kunne utrustes med andre og lettere varianter av utrustning – avhengig av oppdragets art. Disse avdelingene vil forsterkes med elementer bl.a. fra den nye ISTAR-bataljonen, som ligger utenfor brigaden.

ISTAR-bataljonen er en nyskapning – og bygger på det gode arbeid som i flere år er gjort, bl.a. innen feltetterretning og mållokalisering. Dette er enkelt-kapasiteter vi har hatt, men som nå er satt inn i en bredere ramme, også som et svar på NATOs Prague Capabilities Commitment fra 2002. ISTAR-miljøet er av meget høy standard, og jeg tør si: blant det beste i Europa.

Hærens jegerkommando er juvelen i Hærens krone – og skal selvsagt videreføres i den nye Hæren. Den har de seneste år blitt brukt i flere operasjoner, på Balkan og i Afghanistan – og har fått vist hvilken spesops-kapasitet Norge her besitter. HJK ligger langt framme også internasjonalt, og nyter stor anerkjennelse. Jeg kan naturlig nok ikke gå i detalj, men la meg forsikre at GIH vil utvikle Hærens spesial-styrke som en svært viktig del av landmakten.

Både ISTAR-kapasitene og jegerkommandoen er blant de kapasiteter det i dag er størst etterspørsel etter.

HM Kongens garde har den seneste tid gjennomgått en formidabel modernisering – og skal selvfølgelig bestå. Garder er i dag en meget relevant kapasitet for sine spesialiserte sikringsoppdrag opp mot kongehus og nasjonale institusjoner.

Hæren skal videre opprettholde og videreutvikle sin landoperative ledelseskompetanse på avansert nivå. Vi skal fortsatt ha divisjons-kompetanse, og vil videreføre 6. divisjonskommando som en *mobil taktisk landkommando*.

Å bevare *fagmiljøene* har vært en organisatorisk utfordring. Foreslått modell er å etablere regimenter som en fagakse. Ikke som de tidligere regimentene, som er avvirket; ikke som nye organisasjonsformer – mest som en faglig forankring og ramme. Med en regimentsjef som faglig ansvarlig innen de respektive våpen. Dette betyr at vi vil videreføre det tradisjonelle våpenskolearbeidet med tyngde, men i andre former.

Regimentstanken har både med kultur og kompetanse å gjøre. Begge deler av stor betydning for en armé. Kultur opptar oss når vi nå endre det gamle såpass radikalt – og vi skal ta vare på historien. Kompetanse har mange aspekter. Derunder *befalsskolene* – som også er kultur! Jeg hadde i fjor den blandede ære å nedlegge BSIN.

Den – og øvrige – befalsskoler er lagt ned som skoler, som en egne institusjoner. Men vi vil opprettholde Befalsskolen som et begrep og navn – kanskje Hærens befalsskole – og som en institusjonell og pedagogisk ramme rundt den grunnleggende befalsutdanning som nå foreslås, og som skal drives ute ved de operative avdelingene.

For å komplettere betraktningen om skolesystemet vårt: *Krigsskolen*, vår virkelige kulturbærer, er også i endring. Dels får vi en treårig KS med enda høyere akademisk nivå og status; dels blir det akademiske miljøet ved KS integrert med det tunge fagmiljøet i TRADOK. Dette vil styrke KS – som skal bli enda bedre, som en skole for de utvalgte.

Dette er i korte og skjematisk trekk den hærstruktur som er anbefalt gjennom MFU. La meg nevne to dimensjoner til: Utviklingen av nasjonal landmakt – og vårt forhold til alliansen:

Jeg har vært inne på at hele Hæren kunne deployeres – også utenlands. Satt på spissen – og hvis dét er hva politiske myndigheter beslutter. Så tar *Heimevernet* seg av hjemmefronten. Så enkelt er det selvsagt ikke. Men det er heller ikke aldeles galt: Hæren skal kunne settes inn ute – og hjemme, Heimevernet har sin rolle og sine oppdrag utelukkende her hjemme. Men også Hæren vil fortsatt ha mobiliserbare reserver som kun vil bli brukt i Norge. Den videre utvikling av Hæren må – og skal – imidlertid ikke ses isolert fra kvalitetsreformen som er igangsatt i Heimevernet. Jeg ser et klart behov for å en forsterket og samlet diskusjon om utviklingen av landmakt. Sammen med mine gode kolleger GIHV, generalmajor Bernt Brovold, og landkommandøren, generalmajor Harald Sunde, vil jeg med det første etablere et uoffisielt landmaktforum.

Samvirke med våre *allierte* vil fortsatt være helt sentralt i Hærens virksomhet – både ute og hjemme. NATO er noe mindre synlig i Norge når de store vinterøvelsene blir mindre og det allierte innslaget synker. Ikke desto mindre er det stor interesse fra våre allierte om å komme til Norge – for å trene hos oss, og sammen med oss. Treningsområdene i Nord-Norge er attraktive, men det er også høyteknologimiljøet i Østerdalen. Det Hæren har, bl.a. av simulatorer på Rena, regnes som noe av de ypperste i verden, og blir allerede flittig benyttet.

Jeg nevnte så vidt Regjeringens *Nordsjøstrategi*. Til nå er det særlig Hæren som har gitt den konkret innhold, med et utstrakt samarbeid særlig med Nederland og Tyskland, framfor alt innen rammen av det 1. tysk-nederlandske korps. Om to uker mottar jeg min hollandske kollega, general Urlings. Vi skal – på vegne av våre regjeringer – undertegne intensjonsavtalen om samarbeid mellom den nederlandske og norsk hær. Jeg har store forventninger til samarbeidet med Nederland, et annet lite land.

Avslutning

Hva slags hær blir så dette? Det blir en innsatshær – til erstatning for en anti-invasjonshær. Det blir en ekspedisjonsrettet hær – snarere enn en stedbundet hær. Men først og fremst blir det en *multipurpose army* – en fleksibel og flerfunksjonell hær. En hær som inneholder den komplette bredden som er nødvendig for å produsere også spisskompetansen; en hær som kan sette inn komplette stridsforband så vel som såkalte nisjekapasiteter.

Hæren skal være som et *verktøyskrin* – en verktøykasse politiske beslutningstakere og militære myndigheter kan hente de hjelpemidler fra, som de til enhver tid og situasjon anser for å være best egnet for å løse et gitt oppdrag. Disse verktøyene må kunne brukes i samspill, ikke bare sammen med systemene til våre andre forsvarsgrener – med også interoperabelt med våre allierte. Transformasjonen vi skal gjennomføre er en del av dette.

Vi har et godt samarbeid med våre allierte – og våre kapasiteter er etterspurt både av alliansen og andre. Hæren har knapt noen gang vært mer etterspurt. Samtidig som vi reduserer styrken. Det er selvsagt et lite paradoks, at når etterspørselen er som størst, blir volumet slanket som mest. At det er Hæren som brukes mest, men investeres minst!

Forsvaret er et redskap for våre politiske myndigheter. Det er våre folkevalgte som beslutter hvilket forsvar og hvilken hær nasjonen skal holde seg med. Eller i hvert fall: Hvilken hær man ser seg *råd* til å ha. Så får vi få den maksimale stridsevne ut av budsjetttrammene. Dette var tilnærmingen til MFU; slik tilfellet også var med FS 2000. I MFU har FSJ måttet ta utgangspunkt i hva som anses som den sannsynlige politiske vilje til finansiering av Norges forsvar i neste langtidsperiode – for så å se hva slags forsvar dette kan gi.

MFU er et balansert forslag til utvikling av Forsvaret fram mot 2008. Det er basert på laveste kostnadsalternativ – og ikke det forsvar vi på faglig grunnlag strengt tatt anbefaler. MFU er en samlet innstilling; for ett samlet forsvar, fra én samlet ledelse i Forsvarets militære organisasjon. Innenfor de politiske rammer som ble gitt. Som GIH kan jeg stå inne for forslagene. Og det må ikke herske tvil om at hovedretningen i MFU er bra. Men både Forsvarssjefen og undertegnede har sagt klart fra, at for Hærens vedkommende er vi nå nede på et absolutt minimum: Både i forhold til volum – og i forhold til investeringer.

Vi har fokus på internasjonal innsats. Dét betyr ikke at vi tar lett på den nasjonale territorielle dimensjonen. Militærmaktens primære funksjon er fortsatt tilstedeværelse. Der derfor et poeng for GIH at vår treningsaktivitet, og utviklingen av våre systemer, skjer nettopp i de områdene hvor vi er til stede – til daglig.

Dagens trusselbilde tilsier at også norske interesser kan være truet. Dette krever militære kapasiteter i beredskap – at Hæren er beredt. Med den strukturen jeg har skissert, vil Hæren være beredt. Selv om vi vil ha en klart begrenset kapasitet, og lavere utholdenhet enn ønskelig.

Nasjonale kriterier er fortsatt dimensjonerende for utviklingen av Forsvaret og Hæren. Og la det ikke være tvil: Vi skal fortsatt være best under vinterforhold. Men det forhindrer ikke at vi kan ferdes også i ørkenen!

Operasjon Jupiter er derimot ingen ørkenvandring. Operasjon Jupiter er nå halvveis – og vi er på god vei mot en ny hærordning. En restrukturering av Hæren som har en annen og mer fundamental karakter enn de omstillinger som fant sted på 1990-tallet. De var omfattende – men mest en gradvis nedskalering, nedskjæringer år for år. Gjennom Operasjon Jupiter tar vi ett krafttak – og får på plass en grunnleggende ny struktur. Som altså er atskillig mer enn endring av avdelingsstruktur og kommandolinjer:

Et hovedtrekk ved den nye hærordningen er økte krav til *beredskap*. Og med det større behov for vervet personell. Det er opplagt økt profesjonalisering av Hæren vi går i retning av – men slett ingen profesjonell hær. Verneplikten er fortsatt grunnlaget. MFU legger stor vekt på å dreie Forsvarets ressurser ytterligere fra et tyngdepunkt på støttevirksomhet – til operativ virksomhet. Dette er hva Operasjon Jupiter også har fokus på.

Vi skal ende opp med en hær som relativt sett har færre utredere – desto flere utførere. En mer operativ hær.

Takk for oppmerksomheten!